

Facultat d'Educació

Memòria del Treball de Fi de Grau

El teatre com assignatura obligatòria a educació secundària

Esther Piedra Buena Vich
Grau de Pedagogia

Any acadèmic 2015-16

DNI de l'alumna: 43204649T

Treball tutelat per Bernat Sureda
Departament de Pedagogia i Didàctiques Específiques

S'autoritza la Universitat a incloure aquest treball en el Repositori Institucional per a la seva consulta en accés obert i difusió en línia, amb finalitats exclusivament acadèmiques i d'investigació	Autor		Tutor	
	Sí	No	Sí	No
	X		X	

Paraules clau del treball: Teatre, dramatització, assignatura, educació, beneficis.

Resum.

Actualment estem davant una llei la qual deixa les arts en un segon lloc dins l'educació secundària, condemnant-les possiblement, amb el pas dels anys, a la seva desaparició. El teatre, és una assignatura que afavoreix al desenvolupament cognitiu, ja que augmenta la capacitat de síntesi, de concentració, de memòria, d'imaginació, creativitat i de coordinació. Per altra banda, millora el desenvolupament emocional, la capacitat d'expressió, d'empatia, augmenta la autoestima i les habilitats socials.

Per això, donats tots aquests beneficis, el que proposo en el següent treball és la introducció del teatre en el currículum com una assignatura troncal, per tal de que els alumnes puguin descobrir el seu gran valor educatiu, com també els seus beneficis i la seva importància.

Paraules clau: Teatre, dramatització, assignatura, educació, beneficis.

Abstract.

Actually we are head a law which leaves the arts in second place in secondary education possibly condemning them, over the years, his disappearance. The theatre is a subject that promotes cognitive development, because it increases the ability of synthesis, concentration, memory, imagination, creativity and coordination.

On the other hand, it improves emotional development, the ability of expression, empathy, increases self-esteem and social skills.

Given these benefits, I propose in this paper is the introduction of theatre in the curriculum as a core subject, so that students can discover their great educational value, as well as its benefits and its importance.

Key words: Theatre, drama, subject, education, benefits.

Índex

1.Introducció	4
2.Justificació	5
3.Objectius	5
4. Metodologia	6
5.Fonamentació teòrica	7
5.1.Teatre i dramatització.....	7
5.2.Teatre en l'ensenyament	9
5.3.Valor educatiu del teatre.....	10
5.4.Beneficis del teatre	13
5.5.Didàctica del teatre i la seva aplicació a l'educació	15
5.6. Situació actual del teatre en l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears.....	17
6.Exemple de l'Institut Francesc de Borja Moll	21
6.1.Descripció de la classe de Taller de Teatre.....	21
6.2.Resultats de l'entrevista.....	22
6.3. Conclusions de l'entrevista.....	24
7.Proposta Final	25
7.1. Per que el teatre s'ha d'integrar com assignatura troncal?.....	26
7.2.Integració del teatre en la pràctica curricular.....	29
7.3. Definició de les competències.....	31
7.4.Formació al professorat.....	33
7.5.Continguts de l'assignatura	35
7.6.Avaluació de l'assignatura.....	37
8.Conclusions finals	40
9.Referències	42
10. Annexes.....	45

1.Introducció.

A continuació es presenta el Treball de Fi de Grau sobre teatre com element educatiu a secundària. Es pretén conèixer el gran valor educatiu del teatre i de la dramatització, com també les seves possibilitats com a estratègia didàctica. Per altra banda, es cerca conèixer la situació en la qual es troba a dia d'avui dins els centres educatius.

Cal dir que quest treball consta de tres parts:

La primera, és la part més teòrica on es presenta una petita diferenciació entre el teatre i la dramatització, ja que són molts els autors que insisteixen en fer una distinció entre ambdós conceptes, per aquest motiu he trobat necessari mencionar-la, encara que, malgrat siguin conceptes diferents, van units. Una vegada definida la terminologia, es presenten tots els beneficis que aporta el teatre a qualsevol ésser humà, com també l'anàlisi de la Llei d'Educació vigent a dia d'avui, (la LOMCE) i com situa al teatre dins l'educació secundària.

En la segona part, es du a terme l'entrevista a una professora, que imparteix actualment l'assignatura de teatre a un centre d'educació secundària, amb la finalitat de conèixer com es realitza a dia d'avui una classe de teatre amb alumnes d'ESO. Seguidament s'exposen les conclusions i reflexions extretes de l'entrevista.

Finalment, una vegada recollida tota la informació i analitzada la situació actual, es redacta la meua proposta per tal de concloure el treball. Aquesta proposta és fruit de les reflexions personals sobre tot el procés realitzat en aquest treball, i està dirigida a incloure el teatre com assignatura troncal dins l'educació secundària obligatòria.

2. Justificació

L'elecció del tema ve del meu interès per les arts escèniques i de la meva experiència viscuda a l'etapa d'Educació Secundària on vaig poder comprovar els seus beneficis.

En primer lloc, volia observar en quina situació es trobava el teatre actualment dins el món educatiu, i més concretament en l'educació secundària, i en segon lloc demostrar quins són els seus avantatges i quins beneficis aporta a l'alumnat.

Davant la llei en la qual ens trobem a dia d'avui, la LOMCE, s'ha creat una situació on el teatre ocupa un lloc secundari, donant-li un valor molt pobre i amb un futur de desaparició.

Davant aquesta situació, trobava important destacar el paper del teatre i la dramatització com a activitat de gran valor educatiu, ja que són una eina interdisciplinària, i que, consegüentment, permeten treballar diverses disciplines com la literatura o la història, ja que quan es realitza una obra cal conèixer el temps històric en el que es desenvolupa, i diferents expressions, com la lingüística, la plàstica (creació i disseny del decorat i de la vestimenta), la música (elecció de l'acompanyament musical per l'obra) i la corporal (tenir presència del cos saber moure'l) .

A més a més, té tota una sèrie de beneficis, els quals esmentats i explicats al següent treball, ja que he considerat que són importants per el desenvolupament personal, social i cultural de l'alumnat, i que per tant, evidencia la importància del teatre en el món educatiu.

3. Objectius

Cal dir que en aquest apartat, he considerat adient mencionar tant els objectius que hem plantejo en la primera part, és a dir, en la fonamentació teòrica; com també els que hem plantejo en la proposta final. Aquests són:

- Conèixer el valor educatiu del teatre.
- Conèixer la situació actual en la que es troba el teatre en l'educació secundària.
- Analitzar la llei d'educació vigent a dia d'avui (LOMCE)
- Saber quins són els beneficis del teatre damunt l'alumnat.
- Demostrar els beneficis del teatre dins el currículum.

- Com incloure el teatre en la pràctica curricular.
- Definir les competències.
- Esmentar quins podrien ser els continguts de la matèria de teatre.
- Mostrar la necessitat de formació al professorat.
- Definir com seria l'avaluació d'aquesta assignatura.

4. Metodologia

Per tal de dur a terme aquesta investigació he fet servir dues tècniques per recollir informació. Primer de tot, he fet tota una recerca bibliogràfica per recollir informació sobre diferents autors, amb els quals he pogut realitzar tota la part teòrica. Es tracta d'una revisió de la literatura que consisteix en obtenir i consultar la bibliografia i altres documents, que contenen informació rellevant i necessària relacionada amb el tema a tractar. Per tant, amb la recerca bibliogràfica he pogut desenvolupar el marc teòric d'aquest treball.

Seguidament, he fet servir l'entrevista per a poder conèixer la situació actual en la que s'imparteix l'assignatura de teatre. És una entrevista semiestructurada ja que es parteix d'un guió que determina la informació que vull conèixer, a més a més, consta de preguntes obertes per tal d'aconseguir que l'entrevistada pugui tenir llibertat per contestar.

Finalment, he fet una segona recerca d'informació per a poder desenvolupar la meva proposta final, a més a més, aquesta segona recerca bibliogràfica, m'ha permès donar un rigor científic a la meva proposta.

5. FONAMENTACIÓ TEÒRICA

5.1. Teatre i dramatització.

La transcendència de l'educació teatral ha estat destacada per diferents autors al llarg dels segles, aportant diversos estudis i investigacions, com la de Volanovál (2012), Cutillas (2005) o la de Wasyłko & Stickley (2003), qui analitzen el teatre com element educatiu i didàctic i esmenten que la dramatització és una característica de totes les civilitzacions, que durant molt de temps s'ha anat utilitzant com una eina educativa.

D'acord amb tots aquests estudis, coincideixo en que es sol confondre els termes de dramatització i teatre, és per això que trobo adient fer una distinció d'aquests dos conceptes.

En totes aquestes investigacions, apareix la idea de diferenciar teatre i dramatització. Existeixen teòrics com Ferrer i Motos (2003), els quals afirmen que:

“Quan parlem de Teatre, ens referim a un producte per a contemplar, estudiar o analitzar, bé sota la forma d'espectacle o de text literari; mentre que Dramatització és un procés expressiu en què l'alumne s'implica. Des d'una perspectiva curricular, la Dramatització es caracteritza perquè el seu contingut és el procés de creació, la interacció i les respostes espontànies a situacions conflictives; mentre que el Teatre consisteix en l'estudi d'obres literàries o de tècniques teatrals.”

Per tant, com podem veure el teatre està més relacionat amb la idea de la representació o posada en escena davant un públic, mentre que el drama té més a veure amb el “fer i realitzar”, a més a més, Sainz (2014) en la seva obra *Arriba el telón: Enseñar teatro y desde el teatro*, aporta la idea de que el drama sol anar vinculat a l'acció que es desenvolupa en el moment, mentre que el teatre estaria més relacionat amb la representació d'una obra escrita.

Si analitzem la terminologia, la dramatització, etimològicament deriva de la paraula grega “drao” que significa acció. Per tant, la dramatització és l'instrument pedagògic que fomenta valors, mitjans d'expressió orals i escrits, com també habilitats socials. S'entén com l'activitat que cerca proporcionar vies per impulsar la creativitat i l'expressió lliure.

El teatre prové del llatí “theatrum”, i aquest del grec “theatron”. Aquesta paraula està formada per el verb “thesathai”, que significa observar, i del terme “tron” que fa referencia a “lloc”. Per tant, el teatre significa literalment, un lloc en el que s'observa un fet o una acció.

Així doncs, per clarificar les diferències entre els dos termes, hem basaré amb la taula de Motos(1992) el qual estableix les següents diferenciacions:

DRAMATITZACIÓ	TEATRE
*El seu contingut és el procés de creació: la interacció i les respostes espontànies a situacions conflictives.	El seu contingut consisteix en l'estudi d'obres literàries o de tècniques teatrals.
* El professor participa en l'experiència. El seu objectiu és el procés, no el producte.	* El rol del professor és d'expert, transmissor d'informació o especialista en tècniques teatrals o director d'un espectacle.
* No existeix cap cos d'informació previ. La temàtica és elegida per el grup.	*Existeix un cos d'informació que ha de ser après.
* Els alumnes són participants i creadors dels procés.	* Els alumnes són intèrprets.
*Els participants passen per els diferents rols teatrals. Són autors, espectadors, actors i crítics.	*L'espectador es essencial.

Per tant, i per concloure aquest apartat, podríem dir que el teatre és la posada en escena de la dramatització davant el públic, mentre que la dramatització posa èmfasi en el procés de creació, fent servir diverses tècniques teatrals. Per altra banda, el teatre posa l'interès en la representació on l'objectiu principal és aconseguir l'èxit d'aquesta davant el públic, tenint més en compte la part artística i estètica.

Tot i això no deixen de ser dos conceptes relacionats, ja que primer es necessita crear (dramatització), per després poder representar (teatre). Així doncs, en l'àmbit educatiu parlarem de teatre, ja que d'acord amb el que he dit anteriorment, quan es parla de teatre significa que hi ha una dramatització darrera, i per tant no només es fa referència al teatre, sinó també a la dramatització. Son dos termes que van units.

5.2. Teatre en l'ensenyament

Actualment, veiem com la societat està demandant una educació que pugui capacitar a l'individu per afrontar els vertiginosos canvis en el futur, donats els avanços tecnològics i científics. S'espera que l'individu sigui capaç d'adaptar-se i dominar les tecnologies que donen accés a la informació i al coneixement. Llavors, la pregunta que hem plantejat és; *Per què l'ensenyament segueix donant tanta importància a la memorització?*

La realitat és que s'han oblidat aspectes importants en l'educació com la creativitat, el pensament crític o el raonament. Davant aquesta situació d'utilitzar constantment metodologies basades en l'adquisició d'informació per part dels alumnes dels seus llibres de text, amb la finalitat de recordar-la alhora de fer els exàmens, apareix també la falta de motivació. Tal i com diu la professora de Llengua i Literatura Catalana Lladonet i Riera, *“Sabem que perquè ells puguin aconseguir realitzar un bon aprenentatge és necessari que tinguin interès i estiguin motivats. Això es pot aconseguir de moltes maneres, una d'elles és a través del teatre”* (Lladonet, 2004)

Per tant, el teatre es pot utilitzar com a recurs didàctic dins les aules, ja que compta amb diverses finalitats educatives, a més a més, com he esmentat anteriorment, el teatre no és una novetat d'avui en dia, sinó que el teatre dins el món educatiu es ve donant des d'anys enrere.

Ja des de la primera dècada del segle XX, tal i com menciona Temprano (2014) en la seva obra, podem veure pedagogs d'art dramàtic com Jaques Lecoq o Jean Dasté, els quals varen treballar en escoles on es promovien mètodes no convencionals d'educació a través de tècniques teatrals.

Com podem veure, a èpoques anteriors ja s'utilitzava el teatre com a activitat formativa, però la problemàtica en la que ens trobem a dia d'avui en referència a la situació del teatre dins l'educació formal, és que encara és un àmbit que s'ha de normalitzar.

5.3. Valor educatiu del teatre.

El teatre es presenta com una oportunitat per viure valors i adquirir habilitats socioafectives, ja que es constitueix com una eina educativa que potencia el diàleg, la confiança mútua i el respecte, a més a més, el teatre es comprèn com un instrument que pot apropar l'escola al món. Per analitzar les diverses finalitats educatives del teatre, m'he basat en una sèrie d'experiències que confirmen les possibilitats del teatre amb diverses matèries i diversos col·lectius d'alumnes, com per exemple en l'obra de Carme Romia i Agustí, "Viure conflictes i valors amb el teatre", on esmenta:

"El teatre és un mitjà que permet buscar en el passat, preguntar i conèixer el present i mirar cap al futur apuntant al demà. El teatre pot arribar on l'escola no arriba, pot ser una escola on s'aprèn a reviure el que s'ha viscut dins i fora d'un mateix i dels altres. Permet recollir ambients, recordar situacions, reviure sensacions o sentiments formes d'expressió, noves maneres de comunicar-se, d'expressar-se i de deixar sentir la pròpia veu. Fa visible el diàleg extern i potencia el diàleg intern, que és, al cap i a la fi —i tal com deia Plató—, el fet de pensar, de reflexionar, de parlar amb un mateix. Expressa diversitat d'opinions, perspectives, raons, convergències i divergències. Plasma l'existència de valors diferents, de punts de vista contraposats, de punts de mira enfrontats, contrastats, constatatats." (Romia, 2004)

Si ens centrem en l'àrea socioafectiva, cal dir que el teatre és un art grupal per excel·lència que, com assenyala Iñiguez (2013), treballa amb el món afectiu de les persones. El teatre és un art que sols funciona si es treballa amb altres, amb complicitat i coordinació amb els altres.

Així doncs, el teatre fomenta autoestima, respecte, convivència en grup, control i coneixement de les emocions, així com la pèrdua de la por escènica i altres aspectes estretament relacionats amb la confiança personal, aspectes molt importants en l'edat de l'adolescència. Per tant, el teatre és una via per aquells alumnes amb problemes conductuals com l'agressivitat, la timidesa i fins i tot alumnes amb problemes de marginalitat.

Per una banda, podem veure com el teatre serveix com a eina didàctica per l'ensenyament de llengües. En aquest aspecte podem observar els treballs de Motos (1992), Luengo (2011) o Lladonet (2004), els quals mostren com el teatre afavoreix a l'enriquiment de les capacitats expressives i lingüístiques. Aquests tres autors utilitzen la teatralitat com una eina didàctica per l'aprenentatge de la llengua i obtenint uns resultats excepcionals ja que els alumnes aconsegueixen enriquir el vocabulari i l'ús del llenguatge en distints contextos.

Un altre exemple, seria l'article de Casado (2003), «Parlar és actuar», on mostra les possibilitats didàctiques d'una activitat teatral integrada en el procés de formació lingüística i global de l'alumnat. S'hi exposa una experiència d'ús del teatre i de les tècniques de dramatització per a l'aprenentatge del català oral en alumnes no catalanoparlants, i s'hi especifiquen algunes de les tècniques de dramatització com a eina engrescadora. D'aquesta manera els alumnes podran millorar la seva pronunciació, les seves habilitats comunicatives i el seu coneixement sobre la realitat social i cultural, per lo que seria un bon mètode que beneficia no sols als alumnes castellanoparlants, sinó sobretot als alumnes nouvinguts els quals no coneixen la nostra llengua.

També el podem veure com a metodologia d'ensenyament-aprenentatge en temes de l'assignatura d'Història. Aquesta experiència la trobem a Veneçuela, ja que la manera tradicional d'ensenyar història, en un context passiu i amb pocs elements significatius on l'aprenentatge està basat en el desenvolupament de les funcions lògiques i analítiques del pensament, provoquen en la majoria dels estudiants una desmotivació i falta d'interès.

És per això que utilitzen la dramatització com a eina per aconseguir augmentar la motivació, com també una comprensió de l'assignatura. A més a més, tal i com assenyalen Rivas i Requena: *“es va aconseguir una millora en aspectes conceptuals, procedimentals i actitudinals, com també una contribució en la construcció de la identitat nacional i el desenvolupament del pensament històric”*. (Rivas & Requena, 2014)

Fins i tot entre el teatre i les matemàtiques hi trobem relació. Les matemàtiques són una matèria que en general provoca moltes dificultats d'aprenentatge sobre els continguts en gairebé la majoria dels estudiants, doncs bé, una manera d'aconseguir un bon aprenentatge és a través del teatre. Per a poder demostrar aquest fet, m'he basat en l'experiència de Muñoz (2005) on proposa escenificar la història real d'alguns matemàtics per conèixer les seves obres i com s'apliquen els seus mètodes. Es tracta d'escenificar conceptes matemàtics

i que aquesta teatralitat pugui servir per aprendre matemàtiques de forma divertida i atractiva. Tal i com diu Muñoz (2005), aquesta experiència indica que:

“el teatro es un poderoso recurso persuasivo para la didáctica y la divulgación de las matemáticas. Especialmente por la capacidad de asombrar al poner en escena conceptos que se consideran abstractos, de atraer la atención y de motivar el interés del espectador, se convierte en una herramienta muy valiosa e inmejorable vehículo para la divulgación científica de nuestra materia a cualquier tipo de público.”

Per altra banda, i basant-me amb l'experiència de Garcia (2014), el teatre pot servir com a teràpia a les persones amb discapacitat intel·lectual, ja que el teatre és una eina per desenvolupar habilitats socials, per comprendre els codis de conducta i costums en distints contextos, i per millorar el benestar social i personal. El teatre és un mitjà per desenvolupar l'expressió, millorar les capacitats cognitives com la memòria, la concentració i l'atenció, permet millorar les habilitats socials i comunicatives, com també la psicomotricitat, l'expressió corporal i l'autonomia personal.

És per això, que mitjançant l'expressió teatral es pot ajudar a persones amb discapacitats intel·lectuals a integrar-se en la societat, enfortint la seva autoestima i capacitat de decisió.

La teatralitat i el joc dramàtic, també pot ser una estratègia didàctica per millorar l'autoregulació de la conducta dels nins i nines amb TDAH (trastorn per dèficit d'atenció i hiperactivitat). Tal i com esmenta Orozco (2012) en la seva investigació, el teatre, es converteix en una eina terapèutica i socialitzadora on el nin juga a crear, inventar, aprendre a participar, a col·laborar amb el grup, ajuda a desenvolupar les habilitats en l'expressió verbal i corporal, i permet millorar la capacitat de memòria, concentració. Per tant, el teatre es converteix en un espai fonamental per que els nens amb TDAH descobreixin la disciplina i la constància del treball.

5.4. Beneficis del teatre.

Com hem vist, la dramatització és una eina pedagògica excel·lent que serveix per l'ensenyament d'altres matèries curriculars. Podem dir que estem parlant d'una forma estètica de l'ensenyament i de l'art. Coincideixo amb l'aportació de Laferrière, qui esmenta que la dramatització podria considerar-se com *“una pedagogía en sí misma , porque, como la pedagogía, el arte dramático está constituido por un conjunto de valores, reglas, principios,*

preceptos, modelos y muchos datos teóricos y prácticos cuya meta es guiar las intervenciones del profesor a fin de mejorar los aprendizajes de todos los participantes.” (Laferrière, 1999).

A dia d'avui hi ha una concepció bastant generalitzada en quant al teatre dins l'àmbit escolar, que és la representació d'un text per part d'un grup de joves que l'han memoritzat. És a dir, es veu com una activitat escolar que s'utilitza per organitzar i realitzar un acte commemoratiu. Però el més important no és muntar un espectacle o una representació, sinó que és la qualitat del procés que haurà de proporcionar a l'alumnat uns estímuls tals que suscitin en ell una investigació sobre les pròpies necessitats expressives.

El que es tracta és d'anar més enllà d'aquesta concepció i de veure el teatre com a mode de treball, destacant el seu gran valor educatiu per als joves.

Per altra banda, Adams (2012), menciona que és de gran importància una educació basada en l'educació artística, i més concretament, en l'educació teatral, ja que gràcies a ella els estudiants aconseguixen un desenvolupament mental, conductual i social. Tot seguit planteja una sèrie de beneficis:

- ❖ Permet expressar emocions, sentiments, idees, pensaments, etc.
- ❖ Potencia el coneixement del cos i de la veu
- ❖ Desenvolupa la memòria, la capacitat d'observació i la imaginació.
- ❖ Desenvolupa el gust per les manifestacions artístiques: formació del sentit estètic.
- ❖ Estimular la capacitat d'interioritzar, percebre, expressar i comunicar, és a dir, entrena en la pràctica individual i col·lectiva de la comunicació.
- ❖ Incrementen la motivació, ja que recorren a l'instint de joc dels alumnes i permeten portar el món exterior a la classe.
- ❖ Afavoreixen l'expressió oral i escrita.
- ❖ Permet establir una relació amb el món i els éssers humans. Principalment per aquesta raó, tal i com esmenta Laguna (1999), *“el teatre adquireix un valor educatiu importantíssim, ja que permet desenvolupar globalment un conjunt d'actituds, procediments i conceptes interdisciplinaris que no es podrien treballar aïlladament i que ajuden l'alumnat a prendre consciència de la realitat que l'envolta.”*
- ❖ Desenvolupa la creativitat i millora el sentit crític.

- ❖ Permet que l'alumne sigui autònom en el seu procés creatiu, és a dir es desenvolupa la creativitat i la capacitat d'expressió personal.
- ❖ Es pot veure en tots els nivells educatius, des de l'educació infantil fins a la universitat.
- ❖ Les tècniques dramàtiques estan considerades com a metodologia interdisciplinària, és a dir, utilitzada en múltiples matèries.
- ❖ Fomenta la idea que les obres artístiques són un patrimoni cultural col·lectiu, que ha de ser respectat i preservat.
- ❖ Permet adquirir tècniques d'expressió teatral: dramatització, improvisació, teatre amb objectes, etc.

Per altra banda, si l'enfocament és de la vessant social , aconseguim :

- ❖ Prendre consciència de l'entorn i sensibilitzar-se dels problemes que estan relacionats amb ell.
- ❖ Adquirir valors socials.
- ❖ S'estableix un tipus de relació no habitual entre l'alumne i el professor, ja que el marc global en què es desenvolupen les tècniques dramàtiques sol ser més lúdic i creatiu, i els suggeriments dels alumnes hi són acceptats.
- ❖ Adquirir competències necessàries per a la solució de problemes.
- ❖ Aprendre a treballar en equip. Amb el teatre s'aconsegueix una cohesió grupal en el que els alumnes s'ajuden i es respecten entre ells i treballen conjuntament per aconseguir un objectiu final. És a dir, afavoreixen la relació harmònica entre els components del grup, ja que obliguen els participants a prendre consciència col·lectiva del treball i a realitzar-lo tenint en compte l'esforç de tothom.

Resumint, el principal objectiu del teatre és ajudar l'estudiant a comprendre's millor a si mateix i al món en què viu . Per tant, professor i estudiant utilitzaran l'element lúdic del teatre com un mitjà d'ensenyament, que aportarà eines bàsiques i necessàries en el procés d'ensenyament-aprenentatge, que aporta noves formes d'expressió, comunicació i creixement personal d'una manera contínua i permanent. El teatre com estratègia educativa, permet desenvolupar habilitats i destreses que milloren la interacció interpersonal.

Llavors, hem d'emprar el teatre i la dramatització en l'ensenyament, ja que d'aquesta manera estem enfortint no només la creativitat i la imaginació, sinó també la sensibilitat tant d'un mateix, com la dels altres. Des del moment en què els estudiants decideixen assumir un paper ja comencen a aprendre certs fets sobre ells mateixos i sobre els companys, de manera que l'experiència emocional a més a més d'aconseguir una visió interna de nosaltres mateixos, també s'aconsegueix sentir i comprendre l'experiència dels altres i a simpatitzar-hi. També, tal i com diuen Guner & Guner (2012), el teatre ensenya a cooperar, inculca el sentit de la responsabilitat i a més a més, proporciona al nin distints talents per al seu futur.

5.5. Didàctica del teatre i la seva aplicació a l'educació.

Conscients dels valors didàctics, educatius i artístics del teatre, és important dir, que l'alumnat ha de tenir clar que fer teatre no és una activitat extraescolar sinó una part de la seva formació. Per altra banda, han d'assumir que l'activitat teatral no consisteix en amollar un text que han après de memòria, de ser així, estariem deixant de banda tot el procés didàctic.

La riquesa que ofereix l'experiència teatral és gran, i serà competència del professor presentar un plantejament més adequat per una òptima consecució dels objectius didàctics. El procés didàctic a través del teatre ha d'estar presidit per una interacció entre professor i alumne on les crítiques, el diàleg i el debat, han d'estar presents.

Quan posem en marxa una obra teatral, posem en pràctica la lectura i la comprensió de l'obra, l'estudi dels recursos literaris que utilitza l'autor de l'obra, la investigació històrica entorn a l'època en que es desenvolupa, també vendrà a lectura dramatitzada de l'obra en la qual es farà necessària una bona respiració, vocalització i dicció. També duem a terme el disseny i la construcció dels decorats, la il·luminació, el disseny i la confecció del vestuari, , la presa de decisions sobre el objectes que s'hauran d'utilitzar com també la selecció musical, aquí és on entra en joc les arts plàstiques i musicals. Per acabar, es fa també un estudi sobre el moviment corporal, a partir de les necessitats de l'obra .

Si fem una ullada als quatre pilars bàsics platejats per la UNESCO, i esmentats per Vilanoval (2012), podem veure que el teatre permet arribar al coneixement d'aquests pilars bàsics, ja que la dramatització i la teatralitat impliquen, baix el meu punt de vista, un llenguatge per explicar qui som, què pensem i què sentim, per poder expressar-nos i comunicar-nos amb els altres. Per

tant, estem aprenent a conèixer, a fer, a conviure i a ser, mentre desenvolupem la intel·ligència lingüística, juntament amb la resta d'intel·ligències presents en tot procés d'aprenentatge.

Els quatre pilars bàsics són:

1. Aprendre a conèixer (transmissió de coneixements). Per als estudiants, això és un mitjà per entendre el món que ens envolta i que els ajudarà a desenvolupar les capacitats professionals que els calen per comunicar-se. Els estudiants aprenen a aprendre tot exercitant la imaginació, l'atenció, la memòria i la manera de pensar.

2. Aprendre a fer (adquisició d'habilitats). Els estudiants posen en pràctica els seus coneixements, mentre desenvolupen les seves habilitats per comunicar-se, per treballar amb els altres i per solucionar conflictes.

3. Aprendre a conviure (habilitats comunicatives). Els estudiants aprenen a empatitzar, a superar prejudicis i a comunicar als altres els seus pensaments i sentiments, des del respecte i la comprensió vers altres maneres de pensar i viure.

4. Aprendre a ser (educació emocional). L'objectiu és ajudar els estudiants a desenvolupar tot el seu potencial com a éssers humans: com a individus i com a membres d'una família i d'una comunitat. Els valors i les actituds que necessita l'educació inclouen: llibertat per pensar, llibertat per donar opinions i llibertat per sentir i per crear. Vilanova (2012).

Llavors, si el nostre sistema educatiu segueix els pilars bàsics plantejats per la UNESCO i sobretot, si respecta que hi pot haver diversitat d'estils d'aprenentatge, es podrà aplicar el teatre en l'ensenyament.

5.6. Situació actual del teatre en l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears.

El teatre en l'ensenyament a Espanya, compta amb una situació força deficitària, ja que la inclusió de la dramatització en les directrius generals dels ministeris i departaments educatius ha estat, tardana i restringida.

Amb la Llei Orgànica per a la Millora de la Qualitat Educativa (LOMCE), es situa l'educació en un pla racional, lògic, literal, lingüístic i memorístic, on la música, la plàstica i el teatre no podran ser matèries obligatòries. Amb la LOMCE, l'educació artística passa a un segon lloc i es desplacen aquestes tres assignatures com a optatives. De manera que una part de l'alumnat podrà sortir de la ESO sense haver cursat aquestes assignatures.

D'acord amb la llei LOMCE, a l'etapa de l'educació secundària obligatòria els alumnes han de cursar una sèrie d'assignatures troncal, específiques (que vendrien a ser les optatives) i les de lliure configuració autonòmica, que són la llengua i la literatura cooficial.

Les assignatures troncal són obligatòries en tot el territori, i les específiques com també les de lliure configuració autonòmica, queden en mans de les comunitats autònomes, les quals podran oferir-les o no, com també, tenir llibertat per determinar quantes hores a la setmana s'impartiran.

Tal i com esmenta el Butlletí Oficial de les Illes Balears (BOIB), en la secció I de Disposicions Generals, el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears quedaria amb la següent estructura:

1er cicle ESO	TRONCAL	ESPECÍFIQUES	LLIURE CONFIGURACIÓ
1er	Llengua castellana i literatura Primera llengua estrangera	Educació física Religió/Valors Ètics	

	<p>Geografia i història</p> <p>Biologia i geologia</p> <p>Matemàtiques</p>	<p>Se n'ha de triar 1 entre:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Música I • Educació plàstica, visual i audiovisual I • Tecnologia I 	<p>Llengua catalana i literatura</p>
2n	<p>Llengua castellana i literatura</p> <p>Primera llengua estrangera</p> <p>Geografia i història</p> <p>Física i química</p> <p>Matemàtiques</p>	<p>Educació física</p> <p>Religió/Valors Ètics</p> <p>Se n'han de triar 2 entre:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Música I • Tecnologia I • Educació plàstica, visual i audiovisual I • Segona llengua estrangera 	<p>Llengua català i literatura</p>
3er	<p>Llengua castellana i literatura</p> <p>Primera llengua estrangera</p> <p>Geografia i història</p> <p>Biologia i geologia</p> <p>Física i química</p> <p>Matemàtiques diferenciades segons els ensenyaments</p>	<p>Educació física</p> <p>Religió/Valors Ètics</p> <p>Se n'han de triar 2 entre:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tecnologia II • Música II • Educació plàstica, visual i audiovisual II • Segona llengua estrangera • Iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial • Cultura clàssica 	<p>Llengua català i literatura</p>

Assignatures	4t d'ESO	
	Ensenyaments aplicats	Ensenyaments acadèmics
Troncals	<ul style="list-style-type: none"> • Llengua castellana i literatura • Primera llengua estrangera • Geografia i història • Matemàtiques diferenciades segons els ensenyaments 	<ul style="list-style-type: none"> • Llengua castellana i literatura • Primera llengua estrangera • Geografia i història • Matemàtiques diferenciades segons els ensenyaments
Troncals d'opció	Se n'han de triar 2 entre: <ul style="list-style-type: none"> • Ciències aplicades a l'activitat professional • Tecnologia • Iniciació a l'activitat emprenedora i empresarial 	Se n'han de triar 2 entre: <ul style="list-style-type: none"> • Física i química • Biologia i geologia • Llatí • Economia
Lliure configuració	Llengua i literatura catalana	Llengua i literatura catalana
Específiques	Se n'ha de triar 1 entre: <ul style="list-style-type: none"> • Segona llengua estrangera • Tecnologies de la informació i la comunicació • Arts escèniques i dansa • Educació plàstica, visual i audiovisual • Música • Cultura clàssica • Filosofia • Cultura científica 	
	Educació física Religió/Valors Ètics	

Així doncs, podem veure com el teatre no apareix fins al 4t curs, on es dona l'opció als estudiants de triar una optativa d'entre vuit opcions, entre les quals, apareixen les arts escèniques. Cal dir però, que els centres, en l'exercici de la seva autonomia estableixen el seu itinerari en base a les seves necessitats i projectes pedagògics. De tal manera que, el teatre no sempre serà oferta de tots els centres.

Tot i això, el teatre cada vegada perd més protagonisme dins l'educació secundària, quedant a un segon lloc, com a optativa, o fins i tot desapareixent en molts centres d'educació secundària. És per això, que encara que en el currículum i en els distints decrets que regeixen l'educació secundària a Espanya, no contemplin en profunditat el teatre, és necessari apostar per el canvi per així donar-li el lloc que realment es mereix. El que es tracta és d'anar més enllà, és a dir, donar-li un espai com a matèria troncal per a poder aconseguir els seus beneficis.

6. EXEMPLE DEL CENTRE IES FRANCESC DE BORJA MOLL

Per a poder observar com es dur a la pràctica actualment el teatre a l'ensenyament secundari, m'he basat en la pràctica educativa de l'institut Francesc de Borja Moll, de Palma, per a poder veure com és l'assignatura de taller de teatre i veure quines metodologies empren els mestres per dur a terme aquesta assignatura.

Per fer-ho he escollit l'eina de l'entrevista, ja que em permetrà conèixer l'experiència d'una professora d'una manera directa i vivencial. És una entrevista semiestructurada amb preguntes obertes, ja que això permetrà que l'entrevistada pugui expressar lliurement les seves opinions.

6.1. Descripció de la classe de Taller de Teatre.

L'assignatura de taller de teatre compta amb 18 alumnes, un professor de Llengua i Literatura Catalana, que encara que no tingui cap formació al respecte, s'encarrega de l'equip de so, i dues professores, una d'elles amb una petita formació de teatre i l'altre simplement és una mestre de Llengua i Literatura Castellana aficionada al teatre.

La classe a la qual he pogut assistir, era un assaig general de l'obra que havien de representar. S'ha dut a terme al teatre Xesc Forteza, que serà on representaran l'obra, un dia per els alumnes del propi centre educatiu i l'altre per els familiars. En aquest assaig general, també comptaven amb un tècnic de so, professional del propi teatre que anava pactant les pautes amb el professor del centre que s'ocupa d'aquest espai.

El primer que s'ha fet a l'inici de classe ha estat un repàs de normes bàsiques sobre l'escenari, és a dir, explicar i escenificar com moure's per tot l'escenari, situar-se el més endavant possible per a que es senti bé, no donar mai l'esquena al públic, etc.

Tot seguit, cada alumne mencionava el vestuari i complements que havien de dur el dia de l'obra, mentre que una de les professores ho anava apuntat per tal de passar aquesta llista al finalitzar la setmana a cada alumne per que ningú es deixés res.

L'obra es divideix en dues parts, una més de presentació de personatges i l'altre de desenvolupament de la història. Per tant, varen dividir l'assaig general en dues hores, ja que era el màxim que els hi oferia el Teatre Xesc Forteza. En la primera hora, assetjaven els personatges de la primera part de l'obra i en la segona hora els personatges de la segona part.

Finalment, en acabar l'assaig general, es va recollir el material i es varen dirigir cap a l'Institut, per tal de seguir amb normalitat les altres classes.

6.2. Resultats de l'entrevista.

La professora a la qual vaig entrevistar, a més a més de tenir la carrera de Filologia Hispànica, té un curs de teatralitat de 8 mesos al Trampa Teatre.

Per dur a terme aquesta assignatura, l'estructura en tres parts dividides en dos mesos. Els primers dos mesos intenta fer una presa de contacte entre els alumnes, treballant sobretot la cohesió grupal. Tracten aspectes com la improvisació i aprofundeixen en la pèrdua de vergonya.

Els dos mesos següents s'analitza l'obra que representaran a finalitzar el curs. Són dos mesos de llegir-la, repartir els paper, i assetjar moltíssim. Finalment, els dos darrers mesos treballen l'espai, és a dir, s'ajuda als alumnes a saber moure's en l'escenari i també treballen els gestos i la veu. Són dos mesos de dedicació total a l'obra.

En quant a l'avaluació, considera que és molt difícil. Avaluen l'actitud, on els alumnes han de mostrar sempre interès i implicació a l'assignatura, per altra banda, un altre aspecte que avaluen és l'estudi del seu paper, com també el dia de la representació. Remarca que avaluen la representació perquè és una manera de que s'ho prenguin més en serio. Una vegada avaluades aquests tres aspectes, els tres mestres ho consensuen i decideixen la nota final.

Considera que aquesta assignatura és molt útil, ja que ajuda sobretot a que hi hagi cohesió grupal, i a més a més, remarca que hi ha molts d'alumnes que s'avorreixen a classe estudiant les distintes assignatures, sempre estan asseguts i escoltant el discurs del professor, i amb el teatre viuen experiències que no han viscut i els hi permet aprendre valors. Afirmar que el teatre els hi enganxa.

Per altra banda, explica que el teatre està relacionat amb altres assignatures com amb Música, on els professors de ambdues assignatures treballen plegats en quant a l'elecció de l'acompanyament musical que hi ha d'haver a l'obra i tots els efectes especials.

També treballen amb Tecnologia i Plàstica, on es treballa sobretot l'aspecte de l'atrezzo, el decorat i la vestimenta. I en quant assignatura de llengües, col·laboren sobretot amb l'assignatura de Català i Castellà per treballar l'idioma.

La professora, considera que en quant a beneficis de l'assignatura, es poden distingir els curriculars i els interculturals. A nivell curricular aprenen obres d'autors coneguts, les adapten i les entenen. I a nivell intercultural, conviuen i treballen amb gent de diverses cultures, per tant això afavoreix moltíssim a respectar-se uns amb els altres.

A més a més, permet la integració d'alumnes amb problemes d'aprenentatge, amb els quals fan una adaptació del paper per a que el puguin desenvolupar. En el cas de que hi hagués algun alumne amb discapacitat física, encara que ni hi ha treballat mai, confirma que segur trobarien un paper per a ell.

Seguint la mateixa línia dels beneficis que aporta aquesta assignatura de teatre, recalca que a nivell acadèmic pot ser molt positiva, ja que sobretot s'aconsegueix una bona concentració. Per altra banda, en quant a aprendre un paper per a poder representar-lo, ajuda bastant alhora d'estudiar els exàmens, ja que han treballat l'aspecte de la pressió del temps. També es treballa moltíssim l'expressió oral, la qual cosa ajuda a fer uns bons exàmens orals i per acabar, menciona que augmenta l'autoestima i això és molt important sobretot per els adolescents, els quals la necessiten el doble.

Pel que fa a la llei LOMCE, considera que no permet una integració del teatre en el sistema educatiu, la qualifica com "*menyspreadora de les arts*", considerant que no se li dona cap lloc al teatre dins l'educació, ni cap tipus d'importància. Segons ella: "*Estan menyspreant molt una assignatura que treballa aspectes emocionals, és una eina molt potent per treballar emocions i no es valora.*"

Per tant, creu que no hi ha suficient cultura teatral actualment en el nostre sistema educatiu, i de seguir així arribarà a desaparèixer. De fet afirma, que cada vegada són menys els centres on s'imparteix l'assignatura, alguns d'ells són: s'Arenal, IES Son Sservera, IES Madina Mayurca i al Josep Maria Llompart.

6.3. Conclusions de l'entrevista

Amb aquesta experiència he pogut comprovar que realment el teatre beneficia molt als alumnes tant a nivell acadèmic, com a nivell social, aportat unes vivències que a altres assignatures no es du a terme. A més a més, tal i com diu la professora, el teatre fa que surtin de la monotonia del seu dia a dia de classe en la que duen un paper totalment passiu i on les classes es redueixen a la transmissió de informació.

Per altra banda els hi permet adoptar una bona expressió tant oral com corporal, que els hi beneficia molt sobretot alhora de fer exàmens i exposicions orals. També desenvolupen estratègies comunicatives i comunitàries que fa que aprenguin a conviure uns amb els altres sota els principis d'igualtat i respecte.

Un altre aspecte positiu, és que una de les professores representa un paper a l'obra, això permet dur una relació molt més propera entre professora i alumnes, com també dur a terme una experiència molt confortable.

En la meua opinió, per el que he pogut observar en el desenvolupament de la classe, hi ha un poc de falta d'organització, ja que per ser un assaig general i per ser tan propera la data de representació, no comptaven ni amb el vestuari, ni el decorat, ni l'atrezzo. A més a més no es sabien el paper i no controlaven les entrades i sortides. Les dues mestres controlaven el guió però no l'escenificació, és a dir, es centraven en comprovar si es sabien o no el paper; fet molt important però no menys que l'escenificació, gestos, to de veu, expressió corporal, il·luminació, etc.

Per aquest motiu considero que el mestre que ha de dur a terme aquesta assignatura, és important que tingui una bona formació al respecte, ja que això beneficiarà als alumnes i permetrà que no hi hagi aquesta situació de descontrol.

7. PROPOSTA FINAL

Després de tot el que he exposat anteriorment i de conèixer la situació en la qual es troba actualment el teatre en el nostre sistema educatiu, és necessari plantejar-se un procés educatiu-teatral i una vertadera integració del teatre a l'educació secundària, que ha d'anar precedida d'una programació correcta i raonada. Cal destacar que no es tracta de formar a professionals del teatre, sinó persones. Per això cal considerar com a fonamental i prioritari el procés d'aprenentatge, així com els objectius i la seva consecució.

Hem vist que el teatre és una eina pedagògica i un escenari formatiu a través del qual, l'alumne aconsegueix enriquir-se de diverses àrees de coneixement. Per tant, a través del teatre podem fomentar un aprenentatge integrat i interdisciplinari que ofereix la possibilitat de dur a terme el desenvolupament de les distintes competències, convertint-se així, en una activitat que ens pot ser molt útil per treballar amb els alumnes.

La meua proposta és consolidar la inserció del teatre en el currículum com a matèria troncal. Hem vist que el teatre, vist com una estratègia didàctica, no substitueix a les altres assignatures, però impulsa els continguts d'aquestes. És per lo tant, útil dins el procés educatiu i a més suposa un estímul i una motivació per a l'alumnat. Per això, no podem considerar una educació des de el teatre separada de l'horari lectiu com si fos una activitat extraescolar, sinó que és urgent i necessari, baix el meu punt de vista, la inclusió d'una assignatura de teatre dins l'educació secundària.

Els objectius que hem plantejo són:

- Demostrar els beneficis del teatre dins el currículum
- Com incloure el teatre en la pràctica curricular
- Definir les competències
- Esmentar quins podrien ser els continguts de la matèria de teatre
- Mostrar la necessitat de formació al professorat
- Definir com seria l'avaluació d'aquesta assignatura.

7.1. Per què el teatre s'ha d'integrar com assignatura troncal?

Partint del valor intrínsec del teatre pel que aquest aporta a la formació de l'individu, és fa necessari mostrar els beneficis d'aquest, en el currículum educatiu.

En primer lloc, cal definir que entenem per currículum. Segons Ministeri d'educació, cultura i esport (2012), el currículum és:

“la regulación de los elementos que determinan los procesos de enseñanza y aprendizaje para cada una de las enseñanzas. El currículo estará integrado por los siguientes elementos:

- *Los objetivos de cada enseñanza y etapa educativa.*
- *Las competencias, para activar y aplicar de forma integrada los contenidos propios de cada enseñanza y etapa educativa, , para lograr la realización adecuada de actividades y la resolución eficaz de problemas complejos.*
- *Los contenidos o conjuntos de conocimientos, habilidades, destrezas y actitudes que contribuyen al logro de los objetivos de cada enseñanza y etapa educativa*
- *La metodología didáctica, que comprende tanto la descripción de las prácticas docentes como la organización del trabajo de los docentes.*
- *Los estándares de aprendizaje evaluables.*
- *Los criterios de evaluación.”*

Per tant, entenem el currículum com tot aquell conjunt de criteris, programes, metodologies i plans d'estudi, que fan possible la formació integral de l'individu i la construcció de la seva identitat cultural. A més, s'entén com el conjunt d'experiències que els alumnes duen a terme baix les orientacions de l'escola. Si ens basem en l'obra de Motos (2009), anomena tres enfocos diferents en que és utilitzat el teatre:

- Com a eina didàctica
- Com a matèria o assignatura
- Com espectacle i producte artístic.

Si ens centrem amb el teatre com a matèria o assignatura, cal dir que la finalitat no és la de formar actors o directors teatrals, sinó la de construir un procés d'aprenentatge de l'expressió dramàtica, la comunicació grupal i la creació a través de la dramatització.

Dit d'altre manera, el teatre entès com a matèria d'educació secundària obligatòria, no ha de consistir en “fer i veure teatre”, com tampoc ha de considerar-se com un aspecte de coneixements sobre la història i la literatura dramàtiques. Sinó que en aquesta etapa s'ha d'optar per uns enfoc més flexibles i didàcticament més rics, centrats en el procés d'investigació i aprenentatge i sobretot en el procés de compartir i aportar idees.

Si ens demanem per que el teatre s'ha de consolidar com una assignatura troncal i ha d'estar contemplada dins el currículum, cal esmentar tota una sèrie de virtuts explicats per Motos i Navarro (2003) en la seva obra “El paper de la dramatització en el currículum”.

En primer lloc, permet a l'estudiant implicar-se emocionalment en la lliçó, i consegüentment aprendre de manera més significativa. Les tècniques dramàtiques produeixen respostes verbals i no verbals davant un estímul, per tant, proporciona l'oportunitat per realitzar activitats auditives, visuals, motius i verbals, possibilitant que el subjecte tingui experiències simultànies en tots els plans de la seva persona i no limitant l'aprenentatge a una simple experiència intel·lectual.

En segon lloc, l'estudiant quan es submergeix dins el relat, interactua amb conceptes, personatges o idees, i això promou una major comprensió del material, augmenta la comprensió de texts i permet un desenvolupament del vocabulari. A més, els estudiants han de pensar, organitzar i sintetitzar la informació, interpretar idees, crear-ne de noves i cooperar amb els altres. Això implica diferents habilitats de l'estudiant.

També permet una estimulació de la imaginació i pensament creatiu, cagada vegada menys presents en l'educació, fomentant el pensament crític i un ús més elevat dels processos cognitius i utilitzant les intel·ligències múltiples. A més a més, les tècniques dramàtiques permeten una connexió entre les competències de comunicació lingüística, la competència social i ciutadana i la cultural i artística.

Finalment, proporciona a l'alumnat, el sentit de la propietat sobre el seu propi aprenentatge. El professorat deixa de ser el protagonista i cedeix el lloc als alumnes per ser el centre del seu aprenentatge. Per altra banda, s'estableix un tipus de relació distinta entre professor i estudiant.

A més d'aquestes virtuts, cal dir que el teatre agrupa els diferents recursos expressius de l'ésser humà i ofereix així un llenguatge globalitzador. És a dir, integra molts llenguatges, com el verbal, l'icònic, el llenguatge musical i corporal, i per tant permet un aprenentatge complet de l'individu basat en l'esquema dramàtic.

Per altra banda, cal afegir com a darrera virtut, que el currículum pren prestats els objectius de la pedagogia teatral, esmentats per Renom (2013). Aquests són:

1.Viure el cos: L'aprenentatge teatral té present l'individu complet, treballa amb el seu cos, la seva ment, les seves emocions.

2.Sensopercepció: Despertar els sentits és una de les bases de l'aprenentatge dramàtic. Obrir-se als estímuls sensorials, tenir constantment "activades les antenes" per captar els missatges de l'entorn fa a la persona més sensible i receptiva i l'ajuda a mirar amb ulls diferents.

3.Concentració i atenció: En general, als alumnes els hi agrada i en gaudeixen, i a més afavoreix l'evolució de cada part del seu cos i ment. Parar atenció és compartir l'energia mental dirigida a un objecte concret amb altres observacions realitzades sobre altres objectes i les tècniques dramàtiques ajuden a sensibilitzar la persona en aquests dos aspectes del coneixement de la realitat.

4.La comunicació: L'alumne-actor ha de ser fonamentalment un comunicador. Les tècniques d'aprenentatge dramàtic tendeixen a desenvolupar les destreses per capacitar l'alumnat a donar forma als missatges, de manera que puguin arribar més fàcilment al receptor.

5.Compatibilitat entre flexibilitat i rigor: Un tret comú a l'art i a l'educació és que ambdós estableixen regles. No obstant això, les regles han de permetre el seu màxim desenvolupament.

6.Pensament pràctic i autònom: L'aprenentatge dramàtic persegueix el desenvolupament del pensament pràctic. El pensament de l'artista és pràctic: dona solucions concretes a problemes concrets. I aquesta és l'estratègia que es desenvolupa en les tasques de dramatització. Dramatitzar és l'espai del fer on les idees, producte de l'observació i la reflexió, es plasmen en accions pràctiques, és a dir, la complexitat acaba reduint-se a la simplificació.

7. Desenvolupament, entrenament i control de les emocions: En les activitats de dramatització es posa en pràctica l'exploració conscient de sentiments i estats d'ànim. Estem parlant de tasques que persegueixen l'educació emocional.

8. Sentiment de grup i interacció social: L'activitat dramàtica generalment es desenvolupa en grup. És una manifestació de la necessitat d'estar junts. En una representació, el què faci un dels participants influirà en l'actuació dels altres. La cohesió grupal i el sentit de pertinença al grup és una altra característica essencial de les tècniques teatrals, i això portat al camp educatiu, és molt important.

9. Contingut humà: El contingut del teatre gira sempre al voltant d'assumptes i temes relacionats amb la comprensió de la conducta humana i les relacions interpersonals.

10. Oralitat: Les tècniques dramàtiques pretenen que el subjecte expressi tot tipus de situacions, sentiments, emocions mitjançant el control respiratori, l'ús adequat dels sons i la veu articulada. Però, el desenvolupament de l'expressió oral implica també l'expressió corporal. L'expressió oral, que és un dels objectius bàsics de l'educació en tots els nivells.

Així doncs, amb tot lo esmentat fins ara, considero que tenim prou arguments per recolzar que la dramatització és important dins de l'educació. Per tant, a continuació hem centraré en com es pot integrar aquesta matèria en el currículum.

7.2. Integració del teatre en la pràctica curricular.

Una vegada vistes les virtualitats del teatre dins el currículum, cal veure com es pot incloure dins ell. La pràctica curricular del teatre ha d'estar orientat des de tres perspectives diferents:

A) Incloure el teatre com a art dramàtic on l'objectiu és representar un espectacle. Aquí veiem tot el procés que requereix un muntatge d'una obra teatral, en el que hi trobem els assajos, la preparació de la escenografia, el vestuari, etc. És a dir, aquí es veu tota la part més estètica.

B) Incloure el teatre com a matèria en l'educació. La meta que es vol aconseguir és construir un procés d'aprenentatge de l'expressió dramàtica, consolidar el sentit de grup, la capacitat de

creació com també millorar capacitats en l'individu, com l'expressió oral i tota la part comunicativa.

C) Incloure el teatre com a capacitat expressiva i reflexiva, és a dir, com un element socioeducatiu on l'objectiu és adquirir les habilitats mínimes per que la persona pugui arribar a ser un espectador actiu i reflexiu. Es tracta de que els estudiants apreciïn les obres artístiques i dotar d'habilitats socials enfortint el respecte i la cooperació entre companys.

Per clarificar una mica més aquestes tres perspectives en les que s'ha de veure el teatre dins el currículum, m'he basat en la taula de Motos (2009), en la qual es veu de manera més esquemàtica i clarificada tot lo esmentat anteriorment.

ORIENTACIÓ	S'ENTÉN EL TEATRE COM	PRETÉN
Artística-estètica (teatre entès com a art dramàtic)	Forma artística de coneixement, dirigida als sentits i ala consciència del subjecte. Llenguatge propi.	Aprendre a utilitzar el llenguatge teatral i arribar a noves maneres de comunicar-se. Realitzar productes estèticament elaborats.
Pedagògica-curricular (teatre com a matèria)	Tipus de teatre que ha de ser ensenyat en els centres docents No es separa la teoria de la pràctica.	Crear un clima on no hi hagi por al ridícul. Desenvolupar la pròpia identitat. Enfortir la auto-imatge i compartir emocions. Ús de les practiques dramàtiques per prendre consciència del seu potencial educatiu
Sociocultural (teatre com a capacitat expressiva i reflexiva)	Forma artística i social.	Educació per la vida en societats multiculturals.

		Implicació en la vida i social. Tractar temes de gènere Educació basada en valors.
--	--	--

7.3. Definició de les competències

En primer lloc, cal dir, que el teatre ha de ser una matèria per a tothom i no només per els més dotats, o els que tenen més talent, és a dir, ha d'anar dirigida a tot l'alumnat. Dit això, m'he inspirat en l'obra de Motos (2009) per definir les distintes competències que es desenvolupen en l'activitat teatral en l'educació secundària. Aquestes són:

1. Competència oral. Molt important per desenvolupar habilitats comunicatives. Es pretén:

- ❖ Trobar distintes maneres d'utilitzar la veu per a realitzar la interpretació d'un personatge.
- ❖ Utilització de tècniques de veu per donar efectes adequats segons la situació.
- ❖ Saber projectar la veu adequadament.
- ❖ Saber utilitzar una articulació i una dicció clara
- ❖ Realitzar una lectura expressiva i interpretativa segons els texts.

2. Competència d'expressió corporal:

- ❖ Dur a terme distintes maneres de moure el cos segons la situació.
- ❖ Saber exterioritzar i comunicar sensacions, sentiments i idees.

3. Competència d'ús dels elements del llenguatge dramàtic:

- ❖ Utilitzar elements tècnics i escenogràfics.
- ❖ Dramatitzar texts no dramàtics com poemes, cançons, imatges, etc.
- ❖ Saber adoptar diferents rols
- ❖ Vetllar per les qualitats estètiques

4. Competència de composició dramàtica:

- ❖ Fer adaptacions d'una obra dramàtica.
- ❖ Elaborar en grup texts dramàtiques o obres dramàtiques.
- ❖ Saber resoldre els problemes de manera col·lectiva, com també prendre iniciativa i participar de manera constructiva.

5. Competència de la improvisació:

- ❖ Recórrer a la memòria per recordar les combinacions de paraula, gest i moviment, realitzades en sessions prèvies.
- ❖ Rapidesa en reaccionar en situacions diverses.
- ❖ Saber elegir les formes dramàtiques més apropiades per representar idees, experiències o sentiments.

6. Competència de contextualització:

- ❖ Valorar les pròpies habilitats
- ❖ Analitzar obres teatrals
- ❖ Valorar de manera crítica texts teatrals.
- ❖ Consciència de les combinacions de les manifestacions teatrals amb altres àmbits, com la ciència, societat, art, etc.

Totes aquestes competències esmentades per Tomàs Motos estan encaminades al principal objectiu de la dramatització/teatre, que és que l'estudiant arribi a conèixer-se a si mateix com també l'entorn que l'envolta. Per aquest motiu, trobo que és necessari completar i afegir altres competències com:

- ❖ La competència d'aprendre a aprendre, ja que l'alumne ha de ser conscient de tot el procés que suposa una representació de les seves habilitats per aprendre, com per exemple memoritzar un text, vocalitzar-lo, projectar la veu, etc.
- ❖ Per altra banda també hi trobem la competència social i ciutadana. El teatre és una activitat social que requereix saber conviure amb els altres, respectar-se i treballar en equip.

- ❖ La competència comunicativa (lligada amb la competència oral). El teatre és comunicació, fonamentalment lingüística, per aquest motiu, millora notablement l'expressió oral i l'escripta.
- ❖ Finalment, la competència digital i tecnològica es podria trobar en el treball tècnic del so i la música que es requereix a una obra teatral, en la il·luminació, com també en tota la escenografia.

7.4. Formació del professor de teatre

És molt comú, trobar a actors o actrius impartint l'assignatura de taller de teatre els centres educatius, però és cert que aquests perfils els hi manca una formació didàctica, és a dir, no saben com ensenyar-la. Per altra banda, també hi trobem els professors del propi centre, els quals també en ocasions són els encarregats de l'assignatura, i tenen la formació didàctica necessària però no tenen una formació específica teatral. Així doncs l'actor no sap com funciona l'aula i el mestre no sap com funciona el teatre. Davant aquesta realitat, és evident la necessitat d'un perfil adequat per a poder dur a terme l'assignatura de teatre.

Per a poder donar resposta a quin podria ser el perfil del professor d'art dramàtic en l'ensenyament secundari, m'he basat en l'obra de Laferrière (1997) el qual afirma que l'artista pedagog és la figura idònia per a poder impartir-la, ja que es fa necessària una formació tant artística com pedagògica. Així doncs, l'artista pedagog és un actor amb formació pedagògica, o bé, un ensenyant amb formació artística teatral.

En primer lloc, l'artista pedagog, és un pedagog creatiu, és una persona especialitzada en art teatral que sap utilitzar tots els coneixements, tècniques i els instruments propis de l'art i de la pedagogia, amb la finalitat de mesclar i de treure el seu màxim potencial, de cara a una ensenyança creativa. Per a poder formar a aquests perfils, exigeix una sensibilització i una percepció artística, com també una facultat per conceptualitzar, fer, expressar i comunicar.

Per tant, els trets que ha de tenir un artista pedagog són:

-Dosificar el saber, saber hacer y saber ser.

-Ubicar el placer en el trabajo y en el juego: construir la pasión y el placer en el aprendizaje.

-Tener confianza en sí mismo y en los otros.

-Saber utilizar la flexibilidad y el rigor.

-Integrar la persona y los sucesos.

-Saber escuchar el entorno, las personas y los sucesos.

-Utilizar técnicas de mezcla.

-Tener elementos de sorpresa en reserva para crear determinados efectos.

Laferrière (1997)

Així doncs, l'ensenyant d'aquesta matèria no ha de tenir només qualitats pedagògiques i coneixements de la didàctica de les arts, sinó que també ha de tenir una convicció profunda sobre l'educació artística, una sensibilització dels valors estètics i culturals i un estil de intervenció que permeti mobilitzar la participació.

Per altra banda, cal mencionar les competències que ha de tenir l'artista pedagog, esmentades per Motos (2009):

Competència d'apropiació:

- ❖ Posar-se al dia sobre el que ocorre en art i educació
- ❖ Establir els llaços entre art i pedagogia.

Competència d'adaptació:

- ❖ Utilitzar la improvisació pedagògica i teatral.
- ❖ Analitzar reflexivament la pràctica

Competència de creació :

- ❖ Compaginar la creació pedagògica i teatral
- ❖ Ser capaç d'utilitzar la creació individual i la col·lectiva.
- ❖ Ser capaç de dur la invenció a la producció.

Competència de definició:

- ❖ Definir els rols del professor
- ❖ Definir el rols dels alumnes (actor, tècnic, crític, etc.)

Per tant, la formació professional, ha d'estar completada amb una capacitat didàctica, ja que no basta saber de teatre per impartir-lo. D'aquesta manera l'artista pedagog, es converteix en el perfil més idoni per a poder realitzar l'assignatura i treure el màxim profit de tot el procés.

7.5.Continguts de l'assignatura de teatre

La dramatització posseeix el seu propi cos de coneixements i les seves tècniques específiques. Tal i com mencionen Motos i Navarro (2003) el teatre és l'estudi de les relacions personals a través de totes les formes d'expressió (dansa, expressió corporal, expressió oral, etc.) es converteix així en una signatura privilegiada on el subjecte és l'objecte del seu propi aprenentatge. Per tant, considero que el teatre es pot considerar com un element central del currículum.

Com a tota part del currículum, és necessari establir els continguts d'aquesta matèria. Per veure-ho de manera més clara, a continuació presento una taula amb els temes que es tractaran a l'assignatura, seguint les pautes de Motos i Navarro(2003).

BLOC 1: Dramatització <ul style="list-style-type: none">✓ Els elements de l'esquema dramàtic (personatge; conflicte, espai, temps, argument, tema) com a desencadenants de la dramatització.✓ Els processos de dramatització: procés individual / procés col·lectiu; procés directe / procés invers; la teatralitat.	Bloc 5: El discurs teatral <ul style="list-style-type: none">a) Sistemes amb referència a l'actor.<ul style="list-style-type: none">✓ El text pronunciat: la paraula o text literari, la dicció o interpretació oral del text.✓ L'expressió corporal: mímica, gest i moviment. .
--	--

BLOC 2: La representació de papers .

- ✓ La simulació de situacions humanes conflictives.
- ✓ Acceptació i manteniment del paper durant la simulació. o fases de la representació de papers.
- ✓ Estudi i anàlisi de problemes per mitjà de la representació

BLOC 3: Lectura, dicció, anàlisi, dinamització i creació de textos .

- ✓ Lectura o dicció expressives, la lectura o dicció interpretativa.
- ✓ Lectura individual, dialogada i coral.
- ✓ Dicció de la prosa i del vers.
- ✓ L'anàlisi del text com a pas previ a la posada en escena, com a comentari de text o com a primer moment d'una improvisació dramàtica.
- ✓ Suport de la dinamització en l'anàlisi del text dramàtic.
- ✓ El text i la seua traducció als llenguatges artístics respectius

Bloc 4: Expressió corporal.

- ✓ Esquema corporal: funció de cadascuna de les parts del cos (rostre, braços i mans, tors, cames i peus) en la comunicació.
- ✓ Concentració, desinhibició i sensibilització. . Relaxació i distensió.
- ✓ Principis bàsics de la comunicació no verbal.
- ✓ L'expressió d'emocions i estats d'ànim.

- ✓ Aparences externes de l'actor: maquillatge, pentinat, vestuari.

b) Sistemes externs de l'actor

- ✓ L'espai teatral i les seues formes.
- ✓ L'espai escènic: decorats, objectes i accessoris.
- ✓ L'espai tècnic: il·luminació, música i so.

Bloc 6: Muntatge de representacions dramàtiques i assistència a espectacles teatrals.

- ✓ Creació col·lectiva d'un text o d'un guió originals.
- ✓ Planificació de la posada en escena (repartiment de papers; la construcció dels personatges; l'espai escènic i tècnic, el llibre de direcció guió de l'actor, guió tècnic i guió escènic).
- ✓ Assajos – Representacions - Actuacions: anàlisi posterior i replantejament de l'espectacle.
- ✓ El paper de l'espectador abans de l'espectacle, durant i després.

Bloc 7: Història de l'espectacle teatral.

- ✓ Origen màgic i ritual del teatre.
- ✓ Teatre clàssic grecollatí.
- ✓ Teatre medieval.
- ✓ La Comèdia de l'Art o l'inici del teatre professional.
- ✓ El teatre de la paraula: teatre barrocc.
- ✓ El drama romàntic.

<ul style="list-style-type: none"> ✓ Postures, equilibri i moviment. ✓ La relació i la comunicació interpersonals: desenvolupament grupal. ✓ Els objectes com a suports i desencadenants de l'acció. ✓ Les iconografies o llenguatge de les postures. . ✓ La vivència rítmica. ✓ Els elements del moviment expressiu 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ El naturalisme: el teatre com a espill de la realitat. ✓ El teatre èpic o de compromís social. ✓ L'antiteatre de l'absurd. ✓ Noves tendències del teatre.
--	--

Tots aquests continguts encara que estiguin separats en blocs, és necessari veure-ho de manera integradora i no en mòduls separats i fixos. Cal dir que en tot aquest conjunt, destaquen l'espai i el grup, ja que són la base d'aquest treball. En ell hi trobem la improvisació, que precisa que l'individu domini correctament les eines de la veu i el so, i aquests es reproduïen correctament si es controla el cos i el moviment, que a la vegada seran més lliures i dominables si coneixem l'espai i el grup. D'aquí la seva importància dins el procés.

7.6. Avaluació de l'assignatura

Després de tot lo exposat anteriorment, ve la pregunta clau: *Tot això, com s'avalua?*

Doncs bé, l'avaluació de la dramatització ha de ser una de les activitats més, que es realitzen en aquesta matèria. Com diu Motos i Navarro (2003), no ens hem d'oblidar que la dramatització-teatre, és el desenvolupament de l'alumnat i no les produccions. És a dir, es tracta de portar un seguiment sobre les distintes pràctiques i no sobre el resultat final.

Per això Laferrière (1997), proposa mesclar els mitjans d'avaluació, és a dir, persones (estudiants i professors) i instruments (qüestionaris d'avaluació, entrevistes i dramatitzacions). D'aquesta manera, es permet que no s'escapin dades importants que permeten una millor comprensió dels resultats. Es du a terme una lectura plural, diversa i variada de totes les situacions que es van donant al llarg del curs. És el que s'anomena la tècnica de la mescla.

Per tant, és una avaluació creativa que permet tenir en compte els resultats qualitius i els quantitius, d'aquesta manera s'accedeix a una varietat d'opcions per captar diverses informacions que són transmises per diferents fonts d'avaluació.

En aquesta avaluació, es valoraran els assoliments obtinguts per l'estudiant, com :

- ❖ L'adquisició de competències bàsiques
- ❖ Adquisició de competències metodològiques
- ❖ Adquisició de competències pràctiques

Aquesta avaluació creativa, posa l'accent sobre el procés d'aprenentatge, més que en el resultat; i es basarà en que l'alumnat arribi a assolir els següents objectius:

- ❖ Explotar les diferents possibilitats expressives del cos
- ❖ Explotar les diferents varietats de sons i qualitats d'emissió de sons
- ❖ Saber moure's amb harmonia en l'espai
- ❖ Explotar diferents nivells d'utilització dels objectes dins situacions de interacció

D'acord amb els objectius que ha d'adquirir l'alumnat, es pot dur a terme l'avaluació a través de les observacions diàries que fa el professor en les distintes activitats, que les pot anar anotant en una graella específica per a poder classificar la informació, com també amb un quadern personal dels alumnes, on poden anar escrivint tot el que fan dia rere dia, amb reflexions i opinions al respecte.

Com exemple d'aquests dos instruments que he proposat anteriorment d'avaluació, he creat la següent graella i fitxa d'autoavaluació:

Graella:

CRITERIS	ASPECTES OBSERVATS
Com realitza les postures i moviments? Els hi treu profit?	
Com cerca alternatives davant una situació?	
Com utilitza la veu?	
Com s'expressa tant de manera oral com gestual?	

Com utilitza els objectes? Té imaginació per emprar-los?	
Com expressa emocions, idees i sensacions?	

Aquesta graella aniria dirigida als mestres que l'haurien d'emplenar sempre al finalitzar una activitat o sessió.

Fitxa d'autoavaluació:

	Aspectes positius	Aspectes negatius
Activitat d'avui : __/__/__		
Opinions i observacions		

Aquesta autoavaluació podria ser una manera de que els alumnes al finalitzar la classe, poguessin descriure i valorar l'activitat que han realitzat, com també donar la seva opinió i expressar-se lliurement de com s'han sentit duent-la a terme.

Cal dir que l'autoavaluació es pot fer de manera grupal, oral o escrita.

8.CONCLUSIONS FINALS

Una vegada feta tota la recerca bibliogràfica he pogut veure els usos educatius que té el teatre i les possibilitats que té com a eina didàctica. A més a més, possibilita tota una sèrie de beneficis que, amb l'entrevista realitzada, s'han pogut comprovar.

Com hem pogut veure, el teatre permet construir un procés d'aprenentatge i d'expressió dramàtica, de comunicació grupal, com també de creació. És una activitat educativa que implica el desenvolupament de la personalitat de l'alumne, a més a més, contribueix a cultivar la cultura i a formar la seva sensibilitat, aspectes que, sobretot a l'adolescència, tenen molta importància. A l'educació secundària cada vegada hi trobem més problemes d'abandonament escolar, falta de motivació, problemes conductuals d'agressivitat, o per el contrari, de timidesa i sobretot falta d'autoestima. Amb el teatre, es dona la possibilitat de treballar tots aquests aspectes i contribuir a que l'alumne pugui créixer amb uns valors que despertin la seva humanitat, el seu esperit sociable, de comunicació i respecte als altres, com també la seva capacitat de decisió.

Per tant, baix el meu punt de vista el teatre és un mitjà idoni per a poder construir un camí cap a la maduresa de l'alumne, ja que ensenya a ser persones. És per això, que el teatre és una eina molt valuosa, però que poc a poc va desapareixent del marc educatiu. Amb l'anàlisi de la llei educativa actual, la LOMCE, podem veure que el teatre no apareix fins a quart d'ESO, on els alumnes de entre vuit optatives, n'han de triar una, entre les quals es troben les Arts Escèniques. Cal dir però, que cada centre té llibertat de triar les optatives que vol oferir. Per tant, no tots els centres d'educació secundària oferiran l'optativa de teatre.

Per altra banda, partint de les meves reflexions personals, el que he plantejat és: *Si el teatre permet desenvolupar tots aquests beneficis esmentats al llarg del treball, i per el contrari no es donen inconvenients o dificultats, per que no fer del teatre una matèria obligatòria?*

És a dir, si a través del teatre, es desenvolupa la personalitat dels alumnes, les diverses competències educatives necessàries i a més a més permet que els estudiants s'involucrin en totes les dimensions afectives de la seva vida, que millor, que fer del teatre una assignatura obligatòria, ja que és un instrument de formació que s'adapta a tots els nivells educatius i que permetrà a l'alumne crear i realitzar-se com a persona.

Es tracta d'una assignatura que ha de comptar amb una programació correcta i raonada per tal d'aconseguir un procés educatiu-teatral, suposarà noves formes d'avaluació, on se li dona més importància al procés d'aprenentatge que al resultat final, com també una formació especialitzada al professorat, on el perfil més adequat per impartir aquesta assignatura és l'artista pedagog, ja que tindrà coneixements tant artístics com pedagògics.

El que pretenc amb aquesta proposta és que els alumnes siguin conscients del gran valor del teatre, no només el valor educatiu, sinó que aprenguin a valorar-lo culturalment, socialment i personalment. Que puguin gaudir dels seus beneficis i sobretot que es puguin sentir realitzats i valorats.

Així doncs, a mode de conclusió, cal dir que hem arribat a una situació on el teatre va perdent cada vegada més importància i es va esborrant del món educatiu, ja que hi haurà alumnes que podran acabar l'educació secundària sense haver cursat aquesta assignatura. Per això considero important, impulsar polítiques educatives conscients del gran valor educatiu del teatre i poder donar-li l'espai que realment es mereix. No permetem que els alumnes s'eduquin dins uns paràmetres d'ensenyament purament tradicionals, i apostem per el canvi, on la dramatització i el teatre són unes vies perfectament aptes per poder-ho dur a terme.

9.Referències bibliogràfiques:

Adams Jr., C. N. (2012). *Staging Education: Practices, Problems, and Potentials of Theatre in Education. ProQuest Dissertations and Theses*. Recuperat el 9 d'abril de 2016, desde: <https://www.mendeley.com/research/staging-education-practices-problems-potentials-theatre-education/>

Casado,R (2003). Parlar és actuar: el teatre com a eina d'expressió oral per a no catalanoparlants. *Articles de didàctica de la llengua i de la literatura*, 29. 29-40. Recuperat el 5 de Maig de 2016, des de: <http://redined.mecd.gob.es/xmlui/handle/11162/11684>

Cutillas, V.(2005). *La enseñanza de la dramatización y el teatro: Propuesta didáctica para la enseñanza secundaria*. Tesis Doctoral. Universitat de València, Espanya. Recuperat el 25 de Febrer de 2016, desde: [file:///C:/Users/Usuario/Downloads/cutillas%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Usuario/Downloads/cutillas%20(3).pdf)

Decret 34/2015, (15 de maig). Butlletí oficial de les Illes Balears, BOIB, nº 8751. Recuperat el 26 de Febrer de 2016 desde: http://weib.caib.es/Normativa/Curriculum_IB/decrets/decret_34-2015_curriculum_ESO_boib73.pdf

Ferrer, M. Motos,T. (2003). Dramatització i teatre. *Articles de Didàctica de la Llengua i de la Literatura*,29. 7-9. Recuperat el 12 d'Abril de 2016 desde: <file:///C:/Users/Usuario/Downloads/AR02901.pdf>

García, M. (2014). *Teatro y discapacidad intelectual*. Doctorado. Universidad de Jaén. Recuperat el 25 de Març de 2016, des de: <http://tauja.ujaen.es/handle/10953.1/1075>

Guner, H., & Guner, H. N. (2012). Theatre for Education. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 51, 328-332. Recuperat el 10 d'Abril de 2016 des de: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S187704281203306X>

Iñiguez, D. (2013). *Programa de intervención a través de musicoterapia y teatroterapia, dirigido a niños de 3 y 4 años con problemas de agresividad y timidez*. Doctorado. Universidad del Azuay. Recuperat el 3 d'Abril de 2016, des de: <http://dspace.uazuay.edu.ec/bitstream/datos/2530/1/09718.pdf>

Laguna, E. (1999.)*Aplicacions psicològiques del teatre i educació en valors. Una programació a l'eix transversal del currículum*. Barcelona: Redined, Recuperat el 10 de Maig de 2016, des de: <http://www.xtec.cat/sgfp/llicencies/199899/memories/elaguna.pdf>

Laferrière, G. (1997). *La pedagogía puesta en escena. El artista pedagogo y el modelo de formación basado en la mezcla y el mestizaje*. Ciudad Real. Ñaque Editora.

Laferrière, G (1999). La pedagogía teatral, una herramienta para educar. *Educación social: revista de intervención socioeducativa*, 13. 54-65. Recuperat el 20 de Març de 2016 desde: <http://redined.mecd.gob.es/xmlui/handle/11162/93864?show=full>

Lladonet Riera, A. (2004). El teatro com a eina educativa a l'escola. *Pissarra: revista d'ensenyament de les Illes Balears*. Palma, n. 116. 20-24. Recuperat el 29 de Febrer de 2016 de: <http://redined.mecd.gob.es/xmlui/handle/11162/7125>

Luengo, B. (2011). Actuar per parlar. La dramatització com a instrument didàctica per a l'adquisició lingüística i la formació literària. *Bellaterra Journal of Teaching & Learning Language & Literature*, 4. 39-55. Recuperat el 1 de Març de 2016 des de: <file:///C:/Users/Usuario/Downloads/319-1443-1-PB.pdf>

Ministeri d'Educació, Cultura i Esport (2012, 06 de Març). Competencias clave en la Educación Secundaria Obligatoria. Recuperat el 8 de Maig de 2016, des de: <http://www.mecd.gob.es/educacion-mecd/areas-educacion/sistema-educativo/enseanzas/educacion-secundaria-obligatoria/contenidos.html>

Motos, T (1992.) *Las técnicas dramáticas: procedimiento didáctico para la enseñanza de la lengua y la literatura en la educación secundaria*. Tesis Doctoral. Universitat de València, Espanya. Recuperat el 10 de Març de 2016 desde: <file:///C:/Users/Usuario/Downloads/AAIU602940.pdf>

Motos, T. (2009). El teatro en la educación secundaria: fundamentos y retos. *Revista Creatividad y Sociedad*, 14. 1-35. Recuperat el 6 d'Abril de 2016 desde: <http://alboan.efaber.net/ebooks/0000/0847/5 APY REE 2.pdf>

Motos ,T. Navarro, A (2003). El paper de la dramatització en el currículum. *Dramatització i didáctica*, 29. 10-28. Recuperat el 13 d'Abril de 2016 desde: <http://www.postgradoteatroeducacion.com/wp-content/uploads/2013/06/El-paper-de-la-dramatitzaci%C3%B3-en-el-curr%C3%ADculum.pdf>

Muñoz, J. (2005, 01 de Marzo). *Real Sociedad Matemática Española*. Recuperat el 20 d'Abril de 2016 des de: http://divulgamat2.ehu.es/divulgamat15/index.php?option=com_content&view=article&id=8602:1-marzo-2005-teatro-y-matemcas&catid=69:teatro-y-matemcas&directory=67

Orozco Peña, Z. (2012). El teatro como estrategia didáctica para mejorar la autorregulación de la conducta en niños con tdah. *Escenarios*, 10(1), 69-82. Recuperat el 23 d'Abril de 2016 desde: <http://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/4496072.pdf><http://dialnet.unirioja.es/servlet/extart?codigo=4496072>

Renom, M. (2013). *El teatro com a eina didàctica en l'àmbit de les matemàtiques*. Treball de Màster. Universitat politècnica de Catalunya. Recuperat el 6 de Maig de 2016, des de: https://upcommons.upc.edu/bitstream/handle/2099.1/23216/88135_Mem%C3%B2ria.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Rivas, D; Requena, L. (2014). La dramatización como recurso de enseñanza-aprendizaje en la asignatura de Historia, *Revista de educación Arbitrada.*, 64, 791-812. Recuperat el 19 d'Abril de 2016, des de: http://www.saber.ula.ve/bitstream/123456789/41422/1/art_9.pdf

Romia, C. (2004). Viure conflictes i valors amb el teatre. *Revista Catalana de Pedagogia*, 3, 149-160. Recuperat el 19 d'Abril de 2016, desde: <file:///C:/Users/Usuario/Downloads/212352-282703-1-PB.pdf>

Sainz, A (2014). *Arriba el telón: Enseñar teatro y enseñar desde el teatro*. Madrid. Secretaria General Técnica. Recuperat el 3 d'Abril de 2016 desde: <http://www.mecd.gob.es/portugal/dms/consejerias-exteriores/portugal/publicaciones/arribaeltel-n1/arribaeltel%C3%B3n.pdf>

Temprano, E. (2014). *Animación teatral como recurso en la educación social*. Treball de Master. Universidad de Valladolid. Recuperat el 2 de Maig de 2016, des de: <https://uvadoc.uva.es/bitstream/10324/7344/1/TFG-G%20794.pdf>

Vilanoval, M. (2012). “La classe és com un escenari...”. Aprendre de les llengües estrangeres mitjançant la dramatització. *Revista Catalana de Pedagogia*, 7(2009-2010), 415-433. Recuperat el 29 de Febrer de 2016 des de: <http://www.raco.cat/index.php/RevistaPedagogia/article/view/252203>

Wasylo, Y., & Stickley, T. (2003). Theatre and pedagogy: Using drama in mental health nurse education. *Nurse Education Today*. Recuperat el 10 d'abril de 2016 desde: <https://www.mendeley.com/catalog/theatre-pedagogy-using-drama-mental-health-nurse-education/>

ANNEXE 1

ENTREVISTA

Centre: IES Francesc de Borja Moll

Localitat: Polígon de Llevant

Direcció: Carrer de Caracas, 6A, 07007 Palma, Illes Balears

1. Quina formació professional (relacionada amb: educació – teatre/actor-...) tens?
2. Com dus a terme l'assignatura?
3. Com avalues l'assignatura?
4. Consideres que el teatre és un recurs útil en l'educació secundària? Perquè?
5. Quina relació creus que pot tenir aquesta assignatura amb altres?
6. Quins beneficis culturals consideres que introdueix aquesta assignatura?
7. Quines mesures d'integració de persones amb discapacitat ofereix l'assignatura de teatre?
8. Creus que el teatre pot influenciar de manera positiva a nivell acadèmic?
9. Quina és la teva opinió sobre el lloc que ocupa el teatre en l'educació secundària amb la LOMCE?
10. Creus que hi ha suficient cultura teatral en la nostra educació?
11. Saps d'altres centres on s'imparteixi l'assignatura?

